

PRILOG ŽIVOTOPISU ŠIBENSKOG BISKUPA JERONIMA BLAŽA BONAČIĆA (1759.–1762.)

Lovorka ČORALIĆ, Zagreb

Tema priloga životni je put i djelovanje šibenskog biskupa, Bračanina Jeronima Blaža Bonačića. Rad se zasniva na uporabi dosadašnjih saznanja historiografije, kao i na raščlambi dosad neobjavljene Bonačićeve oporuke. Predstavljen je Bonačićev životni put od rodnog otoka Brača, preko školovanja u Rimu i obnašanja crkvenih dužnosti u rodnom kraju pa sve do imenovanja na mjesto šibenskog biskupa. Ukazuje se na Bonačićevo djelovanje na obnovi crkvenog života u biskupiji, uvođenju reformi, ali i na sukobe s tamošnjim kanonicima. U drugom dijelu rada razmatra se Bonačićeva oporuka pohranjena u Državnom arhivu u Zadru te na kraju donosi njezin cjelovit prijepis.

Razdoblje XVIII. stoljeća u povijesti šibenske biskupije doba je postupnog smirivanja, obnove vjerskog života i jačanja crkvenih ustanova na područjima opustošenim tijekom ratnih događanja u XVII. stoljeću (Kandijski i Morejski ratovi). Iako je proširenje biskupije na bivši teritorij pod osmanlijskom vlašću u zaleđu zasigurno bio velik dobitak, stanje u tim krajevima bilo je vrlo teško. Većina crkava i samostana bila je poharana, porušena i zapuštena, crkveni su beneficiji utrnuti, a župne kuće bile su u stanju neprikladnom za svoju osnovnu namjenu. U tim nepovoljnim trenucima šibenski su biskupi svojim pohodima zagorskih i primorskih naselja uspjeli potaknuti župnike na gradnju ili popravljavanje crkava i kapela, obnovu unutrašnjosti crkvenih zdanja, nabavu liturgijskih knjiga, obrađivanje crkvenih imanja, održavanje bratovština i crkovinarstva, ali i obnašanje svakodnevnih svećeničkih dužnosti (redovito održavanje svetih misa, dijeljenje sakramenta) i poticanje kršćanskog života među tamošnjim pukom.

Jedan od šibenskih biskupa koji je, iako vremenski kratko, djelovao u razdoblju obnove šibenske biskupije i radio na jačanju vjerskog života u svim njegovim sastavnicama jest Bračanin Jeronim Blaž Bonačić. Na osnovi dosadašnjih spoznaja historiografije i uporabe neobjavljenih arhivskih vrela, u ovom će radu biti prikazan Bonačićev životni put i biskupsko djelovanje, koje – iako ograničeno samo na tri godine – predstavlja dodatan prilog poznavanju preboga prošlosti ove istaknute dalmatinske biskupije.

Podaci o životnom putu i djelovanju Jeronima Bonačića sadržani su, iako najčešće sažeto, uopćeno i kao neizravna informacija, u raznorodnim uradcima historiografije koja se bavila crkvenom povijesti Dalmacije, šibenske biskupije i grada Šibenika. Sažet i pregledan uvid u Bonačićev životopis sadržan je u leksikografskim natuknicama objavljenim u edicijama *Leksikon pisaca Jugoslavije* i *Hrvatski biografski leksikon*.¹ Davno nastalo djelo talijanskoga crkvenog povjesničara Daniela Farlatija *Illyricum sacrum* i danas je nezaobilazno štivo za poznavanje povijesti dalmatinskih (nad)biskupija i njihovih najviših dužnosnika, a sažeti podaci o Bonačiću sadržani su u knjizi koja govori o prošlosti šibenske biskupije (sv. IV, Venetiis, 1769., str. 500). Od cjelovitih djela koja sadrže kratke napomene o Jeronimu Bonačiću možemo izdvojiti davno nastale životopise znamenitih Dalmatinaca iz pera Andrije Ciccarellija i Šime Ljubića.²

Najviše podataka o Bonačićevu biskupskom djelovanju sadržano je u radovima koji se bave prošlošću šibenske biskupije, grada Šibenika i njegove okolice. Poglavitito se izdvajaju uradci šibenskoga crkvenog povjesničara don Krste Stošića. Podaci o Jeronimu Bonačiću ovdje su najčešće sadržani u sklopu razmatranja povijesti pojedinih župa i svetišta u Šibeniku i njegovoj okolini,³ a vrijedno je napomenuti da se autor u zasebnom radu bavi i Bonačićevim književno-teološkim radom, odnosno značenjem biskupova katekizma za vjersko obrazovanje na području šibenske biskupije.⁴

Neka događanja iz vremena Bonačićeve biskupske službe zabilježena su i u šibenskoj kronici *Il Nuovo Cronista di Sebenico* (godina II, Trst, 1894., str. 31; godina III, 1895., str. 19), dok su neizravni podaci o Bonačićevu stupanju na mjesto čelnika šibenske biskupije zabilježeni u radu Mate Zorića *Rukopisi na talijanskom jeziku u knjižnici franjevac konventualaca u Šibeniku*.⁵ Na kraju, od suvremenih djela koja se bave pregledom povijesti šibenske biskupije potrebno je spomenuti monografiju Josipa Ante Solde *Kratka povijest Šibenske biskupije (o 700. obljetnici)*, u kojoj je zabilježeno nekoliko sažetih podataka o Bonačićevu biskupskom djelovanju i izdanju katekizma (Šibenik, 1997., str. 46, 54).

Pozornost proučavatelja posebno je privlačio Bonačićev katekizam *Nauk kršćanski*. Osim u prethodno spomenutom Stošićevu radu, podatke o Bonačićevu nastojanju na unapređenju vjerskog obrazovanja bilježe (više ili manje ukratko, odnosno uopćeno) Dasen Vrsalović u pregledu povijesti otoka Brača i Dražen Budiša u pregledu hrvatskih knjiga tiska-

¹ *Leksikon pisaca Jugoslavije* (dalje: LPJ), sv. I, Novi Sad, 1972. (tekst Dušan BERIĆ), str. 287; *Hrvatski biografski leksikon* (dalje: HBL), sv. II, Zagreb, 1989. (tekst: Eduard PERIČIĆ), str. 127.

² A. CICCARELLI, *Osservazioni sull'isola della Brazza, e sopra quella nobiltà*, Venecija, 1802., str. 19; Š. LJUBIĆ, *Dizionario biografico degli uomini illustri della Dalmazia*, Vienna, 1856., str. 48.

³ K. STOŠIĆ, *Svetište Blažene Gospe od Vrhpoljca*, Šibenik, 1922. (dalje: STOŠIĆ, 1922.), str. 10; ISTI, *Varoška župa u Šibeniku. Povjesne crte*, Šibenik, 1932., str. 20; ISTI, *Sela šibenskog kotara*, Šibenik, 1941. (dalje: STOŠIĆ, 1941.), str. 258. Isti tekst objavljen je i u: K. STOŠIĆ, »Primošten, Rogoznica i njihova sela«, u: *Povid: Zbornik radova o primoštenskom i rogozničkom kraju*, sv. I, Primošten i Šibenik, 1997., str. 132. Usporedi i djelo istog autora: *Galerija uglednih Šibenčana*, Šibenik, 1936. (dalje: STOŠIĆ, 1936.), str. 10–11.

⁴ K. STOŠIĆ, »Katekizam šibenskog biskupa J. Bonačića iz 1743.«, *Kršćanska škola*, god. XXVIII, br. 7–8, Zagreb, 1925. (dalje: STOŠIĆ, 1925.), str. 77–80.

⁵ *Radovi Instituta JAZU u Zadru*, sv. 13–14, Zadar, 1967., str. 348–349.

nih u Mlecima⁶ te – u radu koji se isključivo bavi Bonačićevim katekizmom – Franjo Emanuel Hoško.⁷

Jeronim Blaž Bonačić odvjetak je bračke obitelji koja se, prema predaji, nekoć nazivala Dobranić. Iako su se držali plemićima i imali vlastiti grb, nisu bili primljeni u bračko plemićko vijeće, već su se ubrajali u skupinu privilegiranih otočkih obitelji. Obitelj je na Braču bila nastanjena u Milni, gdje se spominju u maticama od 1698. godine, a od 1711. i u obliku Bonacci.⁸ Šibenski biskup Jeronim Bonačić sin je Ivana, koji je, zajedno s bratom Petrom, oko 1716. godine primljen u skradinsko plemićko vijeće. Jeronimov mlađi brat Frane (1724.–1788.) crkvenopravni je pisac i propovjednik, autor više rukopisa među kojima se izdvaja traktat »O desetini«. Od 1762. do smrti živio je u Nerežišćima, gdje je obnašao službu župnika.⁹

Jeronim Bonačić rođen je u bračkome mjestu Milna 3. veljače 1709. Školovao se u Rimu (kao i njegov mlađi brat Frane), gdje je postao magistar teologije i filozofije. Nakon povratka iz Rima obnašao je službe natpopa u Nerežišćima i apostolskog vizitatora hvarske biskupije, a prije imenovanja na biskupsku stolicu obavljao je razne službe u šibenskoj katedrali.¹⁰ Šibenskim biskupom imenovao ga je nekadašnji školski kolega, papa Klement XIII., dana 28. listopada 1759. godine.¹¹ Prigodom svečanog uvođenja na tu dužnost Bonačiću je prigodne sonete posvetio njegov rođak Jure Bonačić Crivellari.¹²

Odmah po stupanju na šibenski biskupski tron Bonačić je započeo djelovanje na obnovi vjerskog života i u samom gradu i na širem području dodijeljene mu biskupije. Dana 13. prosinca 1759. odredio je da svi gradski svećenici obvezno moraju dolaziti na poduke iz gregorijanskog pjevanja. Poduke su se davale u biskupovu sjedištu, a kao učitelj spominje se biskupov rođak i kaptolski arhiđakon Ivan Krstitelj Zambelli.¹³ U sklopu oživljavanja pastoralnog rada na širem području biskupije važno je bilo i Bonačićevo pregnuće na obnovi porušenih i zapuštenih crkvenih zdanja. Iako je djelovao u trenucima kada su ratni ožiljci pomalo iščezavali, Bonačić se izrijeком spominje pri svečanom obredu posveće-

⁶ D. VRŠALOVIĆ, »Povijest otoka Brača«, *Brački zbornik*, sv. VI, Supetar, 1968., str. 308; D. BUDIŠA, *Hrvatske knjige tiskane u Mlecima od XV. do XVIII. stoljeća* (Katalog izložbe, Split, Palača JAZU, 11–20. IX. 1990.), Zagreb, 1990., str. 28.

⁷ E. HOŠKO, »Katekizam i vjeronaučna metodika biskupa Bonačića«, *Služba Božja. Liturgijsko-pastoralna revija*, god. XXV, br. 1, Makarska, 1985., str. 73–77.

⁸ O obitelji Bonačić vidi detaljnije tekst Tatjane RADAUŠ u HBL, str. 126–127.

⁹ Vidi tekst Elizabete PALANOVIĆ u HBL, str. 127.

¹⁰ HBL, str. 127; D. FARLATI, *nav. dj.*, str. 500; A. CICCARELLI, *nav. dj.*, str. 19; Š. LJUBIĆ, *nav. dj.*, str. 48; STOŠIĆ, 1925., str. 78; STOŠIĆ, 1936., str. 10; D. VRŠALOVIĆ, *nav. dj.*, str. 262.

¹¹ Zanimljivo je spomenuti da je još 1741. godine Propaganda u Rimu zamolila zadarskog nadbiskupa Vicka Zmajevića da posredstvom Mateja Karmana navede osobe u Dalmaciji koje drži dostojnim za promaknuće na biskupsku čast. U svom katalogu »sposobnih i dostojnih« Zmajević je tada, među brojnim istaknutim osobama koje su kasnije obnašale biskupsku čast, spomenuo i Jeronima Bonačića (M. BOGOVIĆ, *Katolička crkva i pravoslavlje u Dalmaciji za mletačke vladavine*, Zagreb, 1993., str. 132).

¹² M. ZORIĆ, *nav. dj.*, str. 348–349. O Juri Bonačiću Crivellariju vidi detaljnije tekst Nikice KOLUMBIĆA u: HBL, str. 129.

¹³ *Il Nuovo Cronista di Sebenico*, godina II (1894.), str. 31; STOŠIĆ, 1925., str. 78; STOŠIĆ, 1936., str. 11; M. ZORIĆ, *nav. dj.*, str. 349; J. A. SOLDI, *nav. dj.*, str. 46.

nja nekoliko župnih crkava u Šibeniku i okolici. Tako je 11. svibnja 1760. obavio čin posvećenja župne crkve sv. Jurja u Primoštenu,¹⁴ dok je 20. lipnja 1762. (nekoliko mjeseci uoči smrti) posvetio svetište Gospe Vrpoljačke.¹⁵

Jeronim Bonačić osobito je poznat i kao vjerski pisac i autor priručnika za vjersko obrazovanje odraslih. Djelo je (pod punim imenom *Nauk karstjanski s novim načinom u kratko istomačen za lasno uvistiti neumitne a navlastito dicu*) Bonačić napisao još tijekom obnašanja svećeničke službe u Nerežišćima. Objavljeno je 1743. godine u knjižari čuvenoga mletačkog tiskara Bartola Occhia, koji je svoje sjedište (u kojem je tiskan velik broj knjiga hrvatskih autora) imao na »Rivi od Hrvatov«. Drugo izdanje, s nešto promijenjenim naslovom (*Nauk karstjanski po prisvitlom i prepoštovanom gospodinu D. Hierolimu Bonačiću pri arhipopu od Brača sada biskupu šibenskomu*) objavljeno je – kako stoji i u samom naslovu – u vrijeme Bonačićeva obnašanja časti šibenskog biskupa (Mleci, 1761.). Prema istraživanju Franje Emanuela Hoška, vjeronaučna metodika Bonačićevoga »Nauka« djelomično usvaja katehetsku praksu koja je sredinom XVIII. stoljeća bila uobičajena u susjednoj Italiji. U zaslugu mu se valja pripisati što je elemente te školske i vjeronaučne metodike prilagodio crkvenim i društvenim mogućnostima u Dalmaciji. Nakon drugog izdanja katekizam je, prema biskupovim uputama, bio u uporabi na prostoru šibenske biskupije te se (prema Krsti Stošiću) ondje rabio i tijekom XIX. stoljeća.¹⁶

Tijekom svoga kratkotrajnog djelovanja u Šibeniku Bonačićevo je reformno pregnuće nailazilo na otpor među domaćim svećenstvom, poglavito među šibenskim Kaptolom. Bonačić je, naime, nastojao uvesti neke promjene pri svom dočeku, posjetima i pohodima, pri rukoljubu, oblačenju paramenata, pratnji te pri odlasku u crkvu u svrhu privatne pobožnosti. Mjesnom je Kaptolu zabranio održavanje sjednica bez posebne biskupove dozvole, osporavao je njihove dotadašnje ovlasti pri izdavanju potvrda kleru, kao i pravo izbora mansionara. Naredio je, nadalje, da klerici prije ređenja održavaju tijekom deset dana duhovne vježbe i prisustvuju službi u koru, što je dovelo do prosvjeda predstavnika Kaptola. Biskup Bonačić obratio se za pomoć i mletačkome duždu (Francesco Loredan), koji je – na njegovo veliko razočarenje – 11. travnja 1761. donio presudu u korist Kaptola. Ne mireći se s takvim razvojem događaja, Bonačić je dodatne pritužbe protiv Kaptola uputio i Svetoj Stolici.¹⁷ Sve se to odigravalo u posljednjoj godini biskupova života te se čini da su upravo gorljiva borba i nastojanje na provođenju reformi, ali i nerazumijevanje domaće sredine, u velikoj mjeri narušili zdravlje Jeronima Bonačića. Umro je u Šibeniku

¹⁴ Župna crkva sv. Jurja podignuta je 1485. godine na brežuljku uz groblje. Temeljito je pregrađena 1760. godine. Tekst natpisa posvete glasi: *Anno D.ni MDCCLX. dei XI. Maji ill.mus ac r.mus D.nus Hieronymus Blasius Bonacich e.pus Sibenicensis hoc templum et eius altare maius solemniter consecravit, dedicationis autem anniversarium quotannis Dominica V. post Pascha celebrandum indixit* (STOŠIĆ, 1941., str. 258).

¹⁵ Svetište Gospe Vrpoljačke nalazi se u mjestu Vrpolje, deset kilometara jugoistočno od Šibenika. Crkva se spominje od XIII. stoljeća, a današnji oblik (barokna kamena crkva sa zvonikom na preslicu) dobila je u prvoj polovici XVIII. stoljeća. Jedno je od najpoznatijih marijanskih svetišta u Dalmaciji. Usporedi: STOŠIĆ, 1922., str. 10; STOŠIĆ, 1941., str. 258; J. A. SOLDI, *nav. dj.*, str. 54; I. PRIJATELJ PAVIČIĆ, *Kroz Marijin ružičnjak: zapadna marijanska ikonografija u dalmatinskom slikarstvu od 14. do 18. st.*, Split, 1998., str. 44.

¹⁶ E. HOŠKO, *nav. dj.*; STOŠIĆ, 1925.

¹⁷ STOŠIĆ, 1936., str. 11.

20. rujna 1762., nakon samo tri godine obnašanja biskupske časti. Njegovo je tijelo bilo dva dana svečano izloženo u biskupskoj palači, da bi trećega dana – u nazočnosti skradinskog biskupa Dominika Pasqualia – bio pokopan u šibenskoj stolnici.¹⁸

U Državnom arhivu u Zadru, u fondu spisa šibenskih bilježnika (bilježnik Nikola Šižgorić, kutija 176, svežnjić III, oporuke 1748.–1773. god.), pohranjena je oporuka šibenskog biskupa Jeronima Blaža Bonačića. Oporuka je napisana 16. kolovoza 1762. u biskupskoj palači u Šibeniku, u službenoj nazočnosti gradskog suca-egzaminatora (Marco Boni Striseo Bersatic) te u prisutnosti (u svojstvu svjedoka) gradskih liječnika-fizika Jurja Pavla Pinellija¹⁹ i Bartola Trivellija²⁰. U uvodnom dijelu oporuke (nakon izricanja uvriježenih formula), biskup poništava sve prethodno napisane oporučne odredbe i njihove dodatke (kodicile) te rečenu oporuku imenuje jedinom važećom. U početnom dijelu teksta Bonačić podjeljuje manje novčane svote (po tri lire) šibenskoj crkvi Gospe od Varoši (Kaštel), oltaru Čudotvornog propela u crkvi sv. Križa u Docu, oltaru Presvetog sakramenta u šibenskoj stolnici te samoj stolnici (za njezinu gradnju, odnosno popravke). Kuću u Nerežišćima na Braču (za koju izrijekom navodi da ju je sam gradio), zajedno sa svim njezinim pripadnostima (vrt, dvorište, bunar), ostavlja »za vječnost« na uporabu svećeniku »vlastite krvi«, to jest najbližem rođaku po očevoj lozi koji kao životni poziv odabere svećeničko zvanje. Prvim korisnikom navedene imovine pritom imenuje svećenika Franu, svog rođenog brata. Ukoliko, međutim, po izravnoj očevoj muškoj lozi ne bude više svećenika, tada kuća i sve njezine pripadnosti dospijevaju na korištenje duhovnoj osobi koja potječe iz ogranka po ženskoj liniji. Dotični svećenik, bez obzira kojem ogranku bude pripadao, obvezan je u spomen na biskupa držati godišnje sedam malih misa. Nadalje, uživatelj kuće obvezan je brinuti se o kući, popravljati je i držati u najboljem redu te ni u kojem slučaju prodati, založiti ili pokloniti. Svoja sjećanja i dobre uspomene preporučuje svojoj braći Frani, Matiji i Marku, želeći im da žive u bratskoj ljubavi i kršćanskoj slozi. Glavnim nasljednicima cjelokupne imovine imenuje spomenutu braću Franu, Matiju i Marka, uz obvezu da pridonesu troškovima njegova pokopa i za spas njegove duše daju služiti 1000 misa. Nadalje, braći i nasljednicima preporučuje na skrb svoju služavku Magdalenu Romanu, koja se za njega brinula tijekom posljednjih godina njegova života. Brizi svoje braće preporučuje i nećaka Jurja, sina četvrtog brata Petra, za kojega se nada

¹⁸ D. FARLATI, *nav. dj.*, str. 500; STOŠIĆ, 1936., str. 11.

¹⁹ Juraj Pavao Pinelli, sin Horacija i Tomasine Castelli, rođen je oko 1722. godine. Studij je završio u Padovi 1745. godine, a potom je kao gradski liječnik-fizik službovao u Šibeniku, gdje se spominje u dokumentima od 1747. do 1762. Godine 1764. naslijedio je oca na mjestu protomedika Dalmacije. Kao glavni liječnik pokrajine djelovao je na suzbijanju kuge u Splitu 1784. O kugi je 1785. objavio raspravu na talijanskom jeziku. Usporedi: M. ŠKARICA, »Lazareti sv. Lazara i sv. Marije u Šibeniku«, *Šibenik – spomen zbornik o 900. obljetnici*, Muzej grada Šibenika, Posebna izdanja, sv. 1, Šibenik, 1976., str. 528; R. JELIĆ, »Osam liječnika iz zadarske obitelji Pinelli«, *Radovi Zavoda JAZU u Zadru*, sv. 26, Zadar, 1979., str. 57–58.

²⁰ Bortolo Trivelli spominje se kao gradski liječnik-fizik u Šibeniku od 1758. do 1761. godine. Usporedi: M. ŠKARICA, *nav. dj.*, str. 528.

da će se posvetiti izučavanju kršćanskih nauka i svećeničkom zvanju. Na kraju, glavnim izvršiteljima svojih posljednjih odredaba imenuje svoju prethodno spomenutu braću.

Biskup Bonačić preminuo je 20. rujna 1762. Oporuka je otvorena istoga dana u kneževoj palači, u prisutnosti šibenskog kneza i kapetana Zuanna Francesca Pasqualiga. Kao komunalni dužnosnik bio je nazočan spomenuti sudac-egzaminator Marco Boni Striseo Bersatich, dok su kao svjedoci navedeni liječnik Juraj Pavao Pinelli i šibenski plemić Ivan Filiberi. Oporuku je, kako to pravila nalažu, pred nazočnima službeno otvorio bilježnik Nikola Šižgorić, a nazočni egzaminator i svjedoci potvrdili su njezinu autentičnost i pravnu ispravnost.

Bračanin Jeronim Blaž Bonačić obnašao je čast šibenskog biskupa samo tri godine. Ipak, kako svjedoče relativno oskudna saznanja u historiografiji, njegovo je djelovanje, poglavito reformni rad, imalo zapaženo mjesto u crkvenom životu ove važne dalmatinske biskupije. Ovim radom, kao skromnim prilogom poznavanju Bonačićeva životopisa, zasigurno se ne iscrpljuje gradivo o šibenskoj etapi njegova životnog puta. Stoga možemo vjerovati kako će buduća istraživanja, poglavito nedovoljno korištenoga gradiva iz pismohrane šibenske biskupije, iznjedrili niz novih i nepoznatih podataka o Bonačićevu mjestu, ulozi i značenju tijekom trogodišnjeg djelovanja na časti šibenskoga crkvenog velikodostojnika.

PRILOG: oporuka šibenskog biskupa Jeronima Blaža Bonačića (Državni arhiv u Zadru, spisi šibenskih bilježnika; bilježnik Nikola Šižgorić, kutija 176, sv. III, oporuke 1748.–1773., str. 105–108').

Bilješka na rubu prve stranice: Testamento del Magnifico Signor Vescovo Bonacich – pubblicato

Adi 20 Settembre 1762 – Indictione X

Comparsa inanti l'Illustrissimo Signor Giovanni Francesco Pasqualigo Conte e Capitano di questa Città, et onoranda sua Corte nella Camera d'audienza del Palazzo Pretorio alla presenza del Spetabile Signor Marc'Antonio Boni Striseo Bersatich Giudice et Auditore Essaminatore di Comuna presenti l'eccelesente Signor Dottor Paolo Pinelli medico fisico, et il Nobil Signor Zuanne Filiberi del Nobil Signor Marco testimonii. Domino Nicolò Tomaseo Agente del Signor Marco Bonacich intervenendo per parte, e nome del detto di lui Signor Principale, fece riverente istanza, perche S. S. Illustrissima degni decretare, che resti apperto, e pubblicato il Testamento di cedola del deffonto Illustrissimo et Reverendissimo Monsignor Gerolimo Biasio Bonacich fu Vescovo di questa Città mancato di vita questa sera, levato, sigilato e dello stesso deffonto presentato nelle mani del Signor Nicolò Sisgoreo Nodaro Pubblico di questa Città nel giorno del 16 Agosto prossimo passato, e giusta le leggi sia fatta la recognitione del caratere di esso Testatore sia forma, et ita etc.

Qual comparsa, et istanza da S. S. Illustrissima, et Onoranda sua Corte ben intesa, ha ordinato e decretato, che resti apperto, e pubblicato il sopraccenato testamento per mano del

Signor Nicolò Sisgoreo Nodaro Pubblico a fine etc. quale pubblicato che sia, abbia essere riconosciuto il carattere del deffonto Monsignor Vescovo sia forma etc. iuxta petita, sic mandaverunt etc.

Io Francesco Pasqualigo Conte Capitano

Illico

In dovuta esecuzione del venerato Decreto fù da me Nicolò Sisgoreo Nodaro Pubblico presentato nelle mani del preffato Magnifico Signor Conte e Capitano l'antedetto testamento serato in un piego di carta in forma di lettera munito di tre sigilli in bolino rosso, o siano tre eguali impronti con l'arma Vescovile, col suo rogito di sopra, il quale diligentemente osservato da S. S. Illustrissima o quello ritrovato intato, ne suoi sigilli, ne miriato in alcuna parte lo resti nelle mani di me Nodaro sudetto per l'effetto della sopradetta decretata sua pubblicazione, e ricognizione del carattere.

Sucsesive

Resto in obediencia al sudetto Decreto per me Nodaro Pubblico apperto il sudetto piego, e pubblicato il sudetto Testamento in Cedola dell'accenato deffonto Monsignor Vescovo, ch'era serato nel piego medesimo qual Cedola fù ritrovata consistente in facciate di foglio scrite tre e meza cadauna con le sue sottoscrizioni giusta il rogito sue nunciato etc.

Subinde

In esecuzione, et alla presenza come sopra fata vedere da me Nodaro predetto la sudetta Cedola Testamentaria sudetta per recognizione del carattere e da lui diligentemente osservata a carta per carta e facciata per facciata, attesto in sua consienza e con suo giuramento tactum manibus scripturis in forma etc. essere la stessa cedola sottoscritta sotto ogni facciata di proprio pugno e carattere del defonto Monsignor Vescovo Bonacich, accendo egli, come disse una perfetta cognizione, cosi della persona del medesimo Testatore, come del di lui carattere et ita etc.

Esibita poi sotto l'occhio del Nobil Signor Zuanne Filiberi del Nobil Signor Marco altro testimonio etc. et alla presenza come sopra, l'antedetta Cedola Testamentaria, e da lui pure diligentemente oservata, et esaminata a carta per carta, e facciata per facciata attesto con suo giuramento tactum manibus scripturis in forma etc. essere la Cedola medesima sottoscritta sotto ogni facciata di proprio pugno, e carattere del deffunto Monsignor Vescovo Bonacich, della persona del quale, e del suo carattere disse aver perffeta cognizione, et ita etc.

Segue il rogito, subinde il Testamento

In Christo Nomine Amen. Adi 16 Agosto 1762 Indictione X giorno veramente di lunedì Fatto in Sebenico nel Palazzo Episcopale alla presenza del Spetabile Signor Marco Boni Striseo Bersatich Giudice et Essaminatore di Camera, presenti gl'ecellentissimi signori Paolo Pinelli e Dottor Bortholomio Trivelli medici fisici testimonii.

Dove personalmente costituito giacendo in letto nella predetta camera del palazzo l'Illustrissimo et Reverendissimo Signor Gerolimo Biasio Bonacich Vescovo di questa Città, il quale sano di mente, memoria, loquela d'inteleto, ciò per di Divin volere, presento nelle mani di me Nodaro il quella piego, sottoscritto di tre sigilli, col equal impronto, ed Arma Vescovile, in cui disse contenersi il di lui ultimo Testamento fatto scriver da persona a lui confidente, sottoscritto di propria mano in cadauna facciata consistente il medesimo in facciata scritta tre e meza; ordinando che il Testatore stesso sia appresso di me, e ne varii atti conservato, non apperto, ne pubblicato, che doppo la sua morte per l'intiera sua esecutione in tutte le sue parti. Interrogato de Luochi Pii e per il riscato di schiavi e Sacro Monte di Pietà, rispose aver già disposto, ne voler d'isponer d'avantagio, ne agiunger o diminuir co'alcuna abastanza spiegatori et ita etc.

Marc'Antonio Boni Striseo Bersatich Giudice Essaminatore.

Adi 16 Agosto 1762 Sebenico

Considerando Io Gerolamo Biasio Bonacich quondam Signor Zuanne Vescovo di questa Città, la caducità di questa vita mortale, e incertezza dell'ore della morte, giacche merce alla Divina Providenza m'attrovo sano di mente, sensi, memoria loquela, ed intelletto quantunque aggravato dal male e voluto con il presente mio Testamento, cassendo, ed annullando qualunque altro Testamento, o Codicillo, che per avanti avessi fatto, disporre, et ordinare le cose mie, acciò dopo la mia morte surliscano quell'effetto, che desiderò, e voglio. Intendendo che il presente mio Testamento fatto scrivere da persona a me confidente e che da me sarra da facciata in facciata, ed in fine sottoscritto, voglio e susisto ad obbedienza, e vigore di Testamento, Codicillo e Donatione cause mortis et quam melius de in iure.

In primis raccomando l'Anima mia alla Misericordia infinita del Signor Iddio, implorando con essa l'umiltà del mio cuore l'assistenze della Immacolatissima Vergine Maria, delli Signor Isseppo, Signor Gierolimo, Signor Biasio e Signor Giovanni Nepomuceno, e di tutti gl'altri Santi miei Protettori, acciò mediante i loro meriti intercedino la remissione delle mie colpe.

Item iure legati lascio alli quattro luochi pii di questa Città, cioè alla Beata Vergine del Castello al Miraculoso Crocefissio del Borgo di Dolaz, al Santissimo Sacramento di questa Cattedrale, et alla fabrica della medesima lire tre per cadaun loco per una vice ciascuno.

Item lassio che la Casa posta alla Brazza in Neresi da me fabricata, e mia con tutte le aggiacenze, orti, cortile, e pozzo sia sempre godata, et usufrutata da un sacerdote de mio sangue, e più propinquo del mio quondam padre, e da lui discendente per linea masculina, dovendo essere il primo ad usufrutar il Reverendissimo Signor Dottor Don Francesco Bonacich mio Fratello dichiarando, che nascendo il caso in quale tempo, che non vi fosse Sacerdote discendente dal mio Signor Padre per linea masculina, in tal caso possi goderla un Sacerdote che vi fosse discendente del quondam mio Signor Padre per linea feminina, e chiunque va usufrutara detta mia Casa, intendo, e voglio, che dica o feci dire annualmente sette messe basse, applicandole secondo l'ordino dell sette pelizioni del Pater Noster, giusta la mia intenzion.

Item, che sia parimente obligato quel Sacerdote, che godera detta mia Casa di tenerla in concio e colmo, e ben conservarla, e che detta Casa non sia possi ne vendere, ne donare, ne in alcun modo distrahere ma sempre vadi con l'ordine detto di sopra.

Item lassio due ricordi alli miei Signori Fratelli; primo è di viver sempre fra di loro in concordia cristiana per aquistarsi sempre più la benedictione dello Spirito Santo, e la Grazia e Gloria del Signor Iddio.

Secondo di riflettere ben alli Testimoni che anno in casa di indifare le proprie obligationi. Eredi universali di tutti i miei beni immobili, stabili, crediti, azioni e raggioni lassio li signori Mattio, Marco, e Don Franco Bonacich miei fratelli, con debito alli stessi di suplire alle spese del mio funerale, e seppelire il mio corpo, e come verranno astendosi dalle venire, e tendosi ad una Apostolica modestia; incaricando li stessi di farmi celebrar mille messe in suffragio dell'anima mia.

Lassio pure alli stessi miei eredi il debito di mantenere con civiltà, e carita la Signora Maddalena Romana al presente esistente in Casa mia, e ciò vita di Lei durante, undò non li manchi il bisognevole in vita, ed in morte. Raccomando anco alli stessi il piccolo Zorzi mio nipote figlio del fratello Pietro, perche sia allevato con Cristiana professione, e scienza nelle quali da speranza di riussire a meraviglia.

Commissarii et Esecutori del presente Testamento istituisco li sudetti tre miei Fratelli eredi instituiti.

Item dichiaro, che venendo il caso, che non vi fussero sacerdoti discendenti dal quondam Signor mio Padre ne per linea masculina ne per linea feminina in tal caso possano goderla i sacerdoti colaterali al quondam mio Signor Padre, con l'ordine debito detto di sopra nel proposito della mia Casa; sopra cui rinnovo la proibizione distraerla ma solamente che affitar la possessio a persone oneste, e se ne potrà rellegirse.

Questo intendo, e voglio sii il mio Testamento e mia ultima volontà, et valeat quam melius etc.

Io Girolamo Biagio Vescovo affermo.

Summary

A CONTRIBUTION TO THE BIOGRAPHY OF JERONIM BLAŽ BONAČIĆ BISHOP OF ŠIBENIK (1759–1762)

The topic of this contribution is life and work of Jeronim Blaž Bonačić the bishop of Šibenik. The author basis her article on the present historiographic knowledge about Bonačić, but also on the analysis of the Bonačić's last will, which was not up to now known and published. Jeronim Bonačić is descendent of the Bonacci family who originates from Milna on the island of Brač. He was born in 1709 and after his studies in Rome he obtains a title of the magister of theology and philosophy. Soon after he is archpriest in Nerežišća and apostolic visitor of the bishopric of Hvar. In 1759 he was appointed to the position of the bishop of Šibenik. He maintained religious

life in the bishopric. Specially he tried to educate elders so he wrote a catechism »Nauk kršćanski« (published in Venice in 1743 and 1761). However, in this attempts he did not succeed completely because of the resistance of the members of the Chapter and because Venetian authorities did not support him. He died in Šibenik in 1762, only three years after his appointment. His testament is kept in the State archives in Zadar and it represents additional relevant source about his life and relations with his family members and some church institutions. In the appendix of the work there is a transcript of his last will.